

Nr 445.

Av herr **Andersson** i Vigelsbo **m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 283, angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.*

I propositionen nr 283 till årets riksdag har Kungl. Maj:t hemställt om anslag dels till arbetsmarknadskommissionens verksamhet och dels till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Då stormaktskriget på hösten 1939 utbröt var sysselsättningen på arbetsmarknaden god, emedan industrien befann sig i ett utpräglat högkonjunkturläge. Under hösten 1940 och första halvåret 1941 inträdde emellertid en rätt betydande arbetslöshet på grund av med krisförhållandena sammanhängande omställningar inom näringslivet. Sedan byggnadsindustrien under sommaren 1941 åter börjat komma i gång, minskades arbetslösheten för att sedan rätt snart övergå till en utpräglad brist på arbetskraft inom vissa näringsgrenar. Särskilt är detta fallet inom jordbruket och skogsbruket.

Bristen på arbetskraft inom dessa områden har antagit väldiga proportioner. Enligt rapporterna från rikets arbetsförmedling för mars månad 1943 funnos 10 817 lediga platser inom jordbruket under denna månad, medan antalet arbets sökande till dylika platser endast uppgick till 4 826. Då är att märka, att de till arbetsförmedlingen anmälda lediga platserna endast utgöra en del av den totala summan lediga platser. Till följd av svårigheterna att erhålla arbetskraft bry sig många arbetsgivare inom jordbruket inte om att anmäla arbetskraftsbehovet till den offentliga arbetsförmedlingen. Siffrorna för skogsbruket visa än ogynnsammare proportioner. Mot 19 387 anmälda lediga platser svarade 2 847 arbets sökande för denna månad. För att tillfredsställa behovet av arbetskraft inom skogsbruket ha som bekant särskilda extraordinära åtgärder vidtagits.

Då sådan enorm brist på arbetskraft till jordbruket föreligger, är det av yttersta vikt att se till, att regleringsåtgärderna på arbetsmarknaden ges en sådan utformning, att jordbruket inte ytterligare berövas arbetskraft utan tvärtom tillföres arbetskraft från andra områden, där så utan olägenhet kan ske. Vissa åtgärder ha företagits för att tillgodose jordbrukets behov av arbetskraft. Sålunda har arbetsförmedlingstvång införts för torvindustrien samt för byggnadsverksamheten. Det är nödvändigt, att dessa föreskrifter tillämpas så, att de också komma att fylla sitt ändamål.

Arbetsmarknadskommissionen framhåller i den ovannämnda propositionen, att det är av stort intresse, att torvhanteringen under vissa tider på året tillföres fullgod arbetskraft. Den har också i ett cirkulär av den 11 mars i år bemyndigat länsarbetsnämnderna att intill den 1 juli i år medgiva anställning inom torvhanteringen av skogsarbetare samt av jordbruksarbetare och på landsbygden bosatta diversearbetare, såvida detta senare kan ske utan förfång för jordbrukets tillgodoseende med arbetskraft. Vi vilja inte bestrida torvhanterings betydelse för vår bränsleförsörjning, men vi vilja understryka vikten av att arbetsmarknadskommissionens ovannämnda cirkulär tillämpas med all nödig försiktighet. Livsmedelsförsörjningens intressen måste dock tillgodoses före torvindustriens.

Det är uppenbart, att de höga arbetsförtjänster, som kunna erhållas på andra håll, draga arbetskraft från jordbruket. Så har varit fallet med torvindustrien, där prissättningen enligt vårt förmenande blivit allt för generös, och så har kanske i än högre grad varit fallet med de anläggningsarbeten av skilda slag, som utföras för statens räkning. Genom arbetsförmedlingstvånget har konkurrensen från torvindustriens sida i viss mån eliminerats, medan konkurrensen från anläggningsarbetena alljämt kvarstå. Även industrien konkurrerar givetvis med jordbruket, och vi ifrågasätta, om det inte skulle vara möjligt, att låta rena lyxindustrier under nu rådande förhållanden antingen nedlägga eller inskränka sin verksamhet, så att arbetskraft kunde lösgöras för andra och nyttigare ändamål. Det finns exempel på att rena lyxindustrier nu uppleva en högkonjunktur och dra till sig all tillgänglig arbetskraft runt den plats där fabriken är belägen. Särskilt besvärlig blir denna omständighet i de fall, då dessa industrier arbeta med kvinnlig arbetskraft. Bristen på kvinnlig arbetskraft inom jordbruket är ännu större än bristen på manliga arbetare.

Genom den starkt minskade importen av kol och koks har som bekant en vedavverkning av stora proportioner blivit nödvändig. Arbetskraftsbehovet har därför blivit mycket stort, och bristen på arbetskraft har som ovan nämnts ytterligare skärpts dels genom inkallelserna och dels genom att skogsarbetare övergått till annat bättre betalt arbete, t. ex. statens anläggningsarbeten. För att få fram folk till skogarna har man nödgats anlita reservarbetskraft från städerna och industrien. Då denna arbetskraft icke ägt yrkesvana har den icke kunnat förtjäna så mycket som vana skogsarbetare utan har genom statliga subventioner kompenseras för sin mindre arbetsförtjänst. Dessutom har även 1943 års värnpliktsklass sänts på skogsarbete och likaså erhållit en avlöning, som har karaktären av subvention.

Dessa åtgärder måste betecknas som opraktiska och mindre effektiva.

Subventionerna ha väsentligt fördyrat avverkningskostnaderna, och därtill kommer, att det arbetsresultat, denna reservarbetskraft presterat, icke stått i någon rimlig proportion till dessa kostnader. De subventioner, som utgått, ha i väsentlig grad ökat huggningskostnaderna pr lm^3 . För gifta arbetare, som tillhört de s. k. riksarbetslagen, uppgår ökningen enligt de av arbetsmarknadskommissionen i propositionen lämnade uppgifterna till 4:65 kronor pr lm^3 . För de ogifta riksarbetarna är motsvarande siffra 3:08 kronor och genomsnittet för samtliga riksarbetare 4:02 kronor utöver ackordsförtjänsterna. Denna senare har i genomsnitt uppgått till 7:51 kronor per dag.

På liknande sätt ha huggningskostnaderna fördyrats för den ved, som avverkats av 1943 års värnpliktsklass. För frivilliga tjänstepliktiga uppgå merkostnaderna till 3:75 kronor per lm^3 och för de tvångsuttagna till 4:94 kronor.

Dessa subventioner ha således orsakat staten väldiga utgifter. Sammanlagt beräknas utgifterna för detta ändamål under det kommande avverkningsåret till omkring 47 miljoner kronor.

Därtill kommer att subventioneringen av den ovana arbetskraften skapat ett allmänt och berättigat missnöje bland de vanliga skogsarbetarna. Dessa kunna icke finna det rättvist, att städernas och industriernas arbetare, som alltid haft mycket högre avlöning än de själva, nu då de flyttas över till skogsarbete, fortfarande skola erhålla bättre betalt, och detta för mindre arbetsprestationer. Subventionsbestämmelserna ha även i många fall verkat rent återhållande på det utförda arbetet. Detta väcker som sagt berättigat missnöje hos de vana skogsarbetarna, som måste nöja sig med sämre betalning och genom sina skatter till staten bidra att skaffa medel till subventionssystemet. En avveckling av riksarbetersystemet med det snaraste är därför enligt vår mening nödvändig.

Att bristen på ordinarie arbetare är så stor inom skogsbruket beror till väsentlig del på de alltför låga priserna på veden. De nu utgående priserna tillåta inte skogsägarna att konkurrera med andra näringsfång om arbetskraften. I detta sammanhang må nämnas, att den genomsnittliga dagsverkskostnaden för de statliga beredskapsarbetena under år 1942 uppgick till 24:15 kronor, därav arbetskostnad 13:52 kronor. Skogsavverkningsarna ha överhuvud taget belastats med så stora omkostnader, att det ekonomiska resultatet av desamma nu på många håll blivit betydligt sämre än under den närmast föregående avverkningsäsongen.

Man kan därför svårigen påstå, att de priser skogsägarna för närvarande erhålla äro skäliga. En sådan prisförbättring för avverkningsåren 1943/44, att skogsägarna erhålla ett något förbättrat rotnetto för den ved, de enligt åläggande skola avverka under säsongen, är ur sakliga synpunkter starkt motiverad. I prissättningen böra inräknas sådana arbets-

kostnader, att skogsarbetarna kunna erhålla lika goda inkomster vid vedhuggning som vid annat jämförligt arbete. På så sätt torde arbetskraftsbehovet i skogarna till väsentlig del kunna fyllas på normalt sätt och riksarbetersystemet kunna avvecklas och de statliga utgifterna sparas.

Om en sådan prishöjning icke skulle kunna genomföras på grund av de strävanden att begränsa stegringen av den allmänna prisnivån, som statsmakterna gått in för, återstår givetvis ingenting annat än att låta statskassan bestrida de ökade kostnader, som bli nödvändiga för att genomföra avverkningsprogrammet. Men skall subventionering även i fortsättningen komma ifråga, anse vi det både önskvärt och nödvändigt, att sådan subvention skall utgå lika till alla i skogsarbete sysselsatta personer. På så sätt skulle man kunna hålla kvar den ordinarie skogsarbetarstammen i skogarna. En dylik likartad subventionering är desto mera berättigad som det redan nu i många fall är omöjligt att erhålla vedhuggare till avtalade löner, utan skogsägarna få betala vida mera. Den subvention, som i så fall skulle erfordras, torde bli av relativt liten storleksordning och i varje fall för statsverket vara förmånligare än den subvention, som utbetalats till riksarbetarna och de värnpliktiga av 1943 års klass.

Arbetsmarknadskommissionen meddelar, att länsarbetsnämndernas organisation för närvarande är föremål för en effektivisering. Denna torde komma att medföra en väsentlig utökning av den hos nämnderna anställda personalen. För nästa budgetår äskas ett belopp av icke mindre än 6 milj. kr. för att bestrida kostnaderna för nämndernas verksamhet. Denna ansvällning av deras personalorganisation måste inge stora betänkligheter, och man frågar sig, om det verkligen är av behovet påkallat att företaga sådana omfattande utökningar. Överhuvud taget borde tillses, att de kommissioner och nämnder m. fl. institutioner, som tillkommit under krisen, icke erhålla en större organisation än vad som är absolut nödvändigt. Alla möjligheter att förenkla och rationalisera deras arbete måste tillvaratagas. Med den stora brist på arbetskraft, som nu råder på alla områden, kan det icke anses rationellt att binda ett större antal personer för dessa administrativa uppgifter, än som är oundgängligen nödvändigt.

Det är också anmärkningsvärt, att statsrådet och chefen för socialdepartementet äskar icke mindre än 2,5 milj. kr. för kontantunderstöd åt arbetslösa för nästa budgetår. Man är förvånad över att det överhuvudtaget skall behöva finnas arbetslösa personer under nu rådande förhållanden. Då bristen på arbetskraft är så stor, måste det vara önskvärt, att man tar även sekunda eller mindre arbetsför arbetskraft i anspråk. Även om det föreligger vissa svårigheter att inpassa sådana personer i arbetsprocessen borde läget på arbetsmarknaden fordra, att alla möjlig-

heter härvidlag undersökas. Vi anse därför, att det av statsrådet och chefen för socialdepartementet äskade anslaget bör kunna minskas med minst 1 milj. kr.

Med anledning av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte anslå 12 miljoner kronor till åtgärder för arbetsmarknadens reglering, varvid anslaget till kontantunderstödsverksamhet minskas till 1,5 milj. kronor mot av Kungl. Maj:t föreslagna 2,5 milj. kronor; samt i övrigt beakta de synpunkter, som här ovan i motionen anförts.

Stockholm den 5 juni 1943.

Sven Andersson
i Vigelsbo. /

Arvid Jonsson.

Lars E. Andersson,
Hedensbyn.

Th. Gardell.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.
